

UNGER VIVIEN¹**A meserajz személyiség megismerési módszer alkalmazási lehetősége az óvodapedagógiai gyakorlatban²**

A tanulmány célja a meserajz-módszer alkalmazási lehetőségének kijelölése az óvodapedagógiai gyakorlat számára. A kutatás mindenekelőtt a mese, a mesehallgatás koragyermekkorai személyiségfejlődésben betöltött, semmi mással nem helyettesíthető, kitüntetett szerepe mellett érvel. A neveléslélektani nézőpontú elemzésben egyrészt alapvető elméleti ismeretek összefoglalására kerül sor, másrészt pedig egy önállóan elvégzett empirikus kutatás bemutatására. A rendszerezett eredmények alapján meghatározhatók azok a módszertani ajánlások, amelyek biztosíthatják a meserajz személyiség megismerési eljárás kivitelezésének az eredményességét a kisgyermeknevelés területén.

A gyermeki személyiség megismerésének fontossága és lehetőségei

Jelen tanulmányban – a tematikus rajzelemzési eljárások közül – a meserajz-módszer óvodapedagógiai gyakorlat szempontjából releváns ismereteinek a bemutatására vállalkozom. A kutatás a neveléslélektan vonatkozó elméleti ismereteit, valamint egy empirikus vizsgálat eredményeit mutatja be. Ezek által sor kerülhet a meserajz-módszer adekvát elemzési szempontjainak a kijelölésére.

A sikeres pedagógiai munka megvalósításához az óvodapedagógus kompetenciái közül semmiképpen sem hiányozhat a gyermeki személyiség feltárására, megértésére törekvő magatartás. Az általános fejlődési jellemzők és az életkori sajátosságok mellett az óvodapedagógusnak ismernie kell az óvodások eltérő személyiségjegyeit is. Ez elengedhetetlen a célirányos fejlesztéshez, hiszen az egyéni különbségek és a sajátos lelki tartalmak határozzák meg a nevelés paramétereit. Szerencsére meglehetősen gazdag az eszköztár az óvodáskorúak személyiségének tanulmányozására. Ezek közé sorolható a megfigyelés, a beszélgetés, a gyerekek egyes tevékenységéhez kapcsolódó interjú és a gyermeki alkotások elemzésének módszere (Zsubrits, 2018).

¹ Óvodapedagógus BA szakos hallgató, Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar; email: unger.vivi@gmail.com

² Jelen tanulmány az „Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-19-1-I kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának” támogatásával készült.

A játék, a rajz, a mese és a báb egyaránt meghatározó szerepet játszik a mindennapi óvodai életben, a kisgyerekek személyiségének alakulásában is. Mindegyik eszköz olyan projekciós lehetőséget kínál, amely lehetővé teszi a szabad önkifejezést, és teret ad az érzelmek megnyilvánulásának. A tevékenységek közben a gyerekek spontán módon kifejezhetik pozitív és negatív érzelmeiket (Kósáné, 2001).

A rajzok vizsgálata azért fontos a pedagógus számára, mert az – szó szoros értelemben – leképezi a gyermek külső világról alkotott benyomásait, véleményét. A gyakorlatban azonban gyakran előfordul, hogy az óvodapedagógus inkább a gyermekrajzok esztétikai minőségét, esetleg annak fejlesztő jelentőségét helyezi előtérbe - az érzelmekre, a lelki fejlődésre vagy az átélt élményekre utaló információk helyett.

A meséhez kapcsolódó belső képalkotási folyamat

A gyerekek főként átélt élményeik, benyomásaik alapján képezik le a körülöttük lévő valóságot. Képzületük, gondolkodásuk hajtószervezetei az elsődleges benyomások, amik rokonná teszik a gyermeki világlátást a mesékben megjelenő valósággal. A lelki fejlődés korai szakaszára jellemző tartalmak ugyanis megfelelnek a varázslatos világban felbukkanó elemeknek, amelyek szintén az érzelmek által hatnak. Szélsőségesnek és egyszerűnek mutatják be a világot, ahogyan ezt a gyermekek is érzékelik. Ott él bennük a mágikus gondolkodás képessége, a varázsos világlátás. A klasszikus mesékben a valóság és a képzelet, varázslat elválaszthatatlan egymástól, mint az óvodáskorú gyerekek elméjében. Jellemző vonás mindkettőre a szélek preferenciája, a jó és a rossz küzdelmére kisarkított világkép, ahol nincs átjárás az ősi ellentétpár között, ami a szereplőket vagy a valós személyeket illeti. A történetekben ismétlődő elemek a biztonság érzetét nyújtják a gyermek számára. Lehetőséget adnak arra, hogy ráismerjen saját aktuális belső konfliktusaira, amiben a felnövekedés rögzös útja során sokszor akadályozzák. Ezen mesei epizódok hallgatása orvosságként hat a gyermeki lélekre, segítséget nyújt a lelki fejlődés során átélt konfliktusok feldolgozásában (Kádár, 2012).

Bruno Bettelheim (2018) szerint ahhoz, hogy egy kisgyermek képes legyen feltárni saját szorongásait, és a realitással összeegyeztethetetlen vágyait le tudja küzdeni, elsősorban a tudatos énjét kell megértenie, hogy később a tudattalan tartalmakhoz is hozzáférhessen. Ez a megtapasztalás azonban nem racionális magyarázatok számbavételével történik, hanem elsősorban ábrándozások, fantáziák, képzelődések útján. Ily módon próbál reagálni a gyermek a különféle feszültségekre, konfliktusokra, ehhez pedig szorosan kapcsolódik a mesék világa is. A mese a

kisgyermekben felmerülő világgal kapcsolatos kérdésekre mindig pozitív képeket kínál, egyúttal megfogalmazza azt, amit a gyerek magától nem képes. A mese szereplői formát adnak a szorongásnak, lehetővé teszik annak áthelyezését és kivetítését, ezzel pedig a negatív lelki tartalmak feldolgozásához segítik hozzá őket.

A gyermek a mese hallgatása közben nem kizárólag a mesélőre figyel, hanem befelé is. Intenzív és folyamatos belső munka során teremti meg az elhangzott meserészletek színes illusztrációit, amelyeket a saját képzelete által elgondolt tartalmak töltenek meg. Ezek a belső képek lehetőséget biztosítanak számára olyan szorongások, feszültségek, negatív érzelmek feldolgozására, amelyeket előtte nem akart vagy nem tudott megfogalmazni. Ez a belső képteremtés az elaboráció, amely lehetővé teszi a gyermek számára az intrapszichés feszültségek eredményes feldolgozását, vágyainak beteljesülését (Kádár, 2012).

A meserajz módszer alkalmazása óvodáskorban

A meseképelemzés releváns eszköz lehet a kisgyerekek személyiségének megismerésére, a mese hatásának követésére, valamint az alkotó képzeleti gondolkodásmód megnyilvánulására és a meseképválasztás összetevőinek a megállapítására is (Zsubrits, 2019). A módszer lényege: az óvodapedagógus egy ismert történet meghallgatása után a gyerekeket arra kéri, hogy képzeljék el a számukra legfontosabb részt a meséből, és azt rajzolják le. Az élmény- és érzelmvezérelt gondolkodás következményeképpen az óvodások mindig azt jelenítik meg, ami emocionálisan a legfontosabb számukra (Nagy–Szele–Kenyhercz, 2018). Az alkotások elkészültével aztán explorációs kérdéseket feltéve kerülhetünk közelebb a megjelent tartalmak megértéséhez. Ebben segítséget nyújtanak az alábbi elemzési szempontok (Zsubrits, 2018):

- előforduló tartalmak
- preferált mesei fordulatok
- egyéni és közös megoldások
- visszatérő jellegzetességek
- érzelmi megnyilvánulások

Hazánkban Tóth Béla (1967) alkalmazta először azt a meserajz-módszert, amelyik általánosiskolás-korú gyermekek irodalmi érdeklődését mérte fel. A metódus lényege, hogy a gyermekektől egy-egy rajzot kérünk valamilyen meghatározott témával kapcsolatban. Majd az alkotás befejezése után – explorációs kérdések alkalmazásával – rövid interjú készül minden rajzolóval. Ez az eljárás lehetőséget ad a gyermek számára, hogy gondolatait szabadon kifejezze a külvilág befolyása nélkül.

A meserajz által az óvodapedagógus olyan releváns következtetéseket, megállapításokat ismerhet meg, amelyek a nevelési folyamatot segíthetik. Kutatásommal a koragyermekkorai személység meserajz által történő megismerésének fontosságát igyekszem hangsúlyozni, az óvodapedagógusok számára gyakorlatban is könnyen használható, jól követhető rajzelemzési szempontrendszer meghatározásával.

A módszer alkalmazási lehetőségei egy empirikus kutatás alapján

A kutatás célja és módszere, a kutatás körülményei

Kutatásom célja a nagycsoportos óvodások mesekép-rajzainak elemző vizsgálata, valamint a módszer gyakorlati vonatkozásainak a kijelölése volt. Tóth Béla (1967) meserajz-módszeréből indultam ki, de Kósáné Ormai Vera (2001) mesealkotási módszertanának megállapításait és Zsubrits Attila (2018) mesekép-elemzési szempontrendszerét is figyelembe vettem.

A rajzok felvételére a 2019/2020-as tanévben Győr és Beled városában került sor, három óvoda öt különböző csoportjában. A mesékről kért rajzokat az óvodások, a számukra megszokott közegben, az óvodai csoportszoba nyugodt falai között készítették el, az általam előadott történet meghallgatása után. A meséléshez a gyerekek körbeültek a játszószőnyegen. Minden csoport óvónője jelen volt ezeken az alkalmakon. Miután elmondtam a népmesét, megkértem a gyerekeket, hogy hívják elő magukban azt a részletet, amelyik számukra a legfontosabb volt és azt rajzolják is le. Ehhez bármilyen, általuk választott technikát alkalmazhattak. Az alkotásra mindenkinek annyi idő állt a rendelkezésére, amennyit szeretett volna. Amikor a gyerekek elkészültek a feladattal, egyesével odajöttem hozzám, és – az előre meghatározott explorációs kérdések alapján – röviden beszélgettem velük. A feltett kérdések egyrészt az elkészült rajzok tartalmának pontosítását, másrészt további információk gyűjtését szolgálták.³

A kutatáshoz öt klasszikus mesét használtam fel, figyelembe véve a gyerekek életkori és lelki fejlődési igényeit (Balassa, 1999). Az elhangzott mesék:

- A három kismalac és a farkas.
- A kecskegidák.
- A kis kakas gyémánt félkrajcárja.
- Az égiszű paszuly.
- Piroska és a farkas.

³ A következő kérdések alapján került sor a rövid beszélgetésre: Melyik jeleneted rajzoltad le? Miért az a rész tetszett a meséből? Melyik szereplő lennél szívesen a meséből? Miért? Melyik szereplő nem lennél a meséből? Miért?

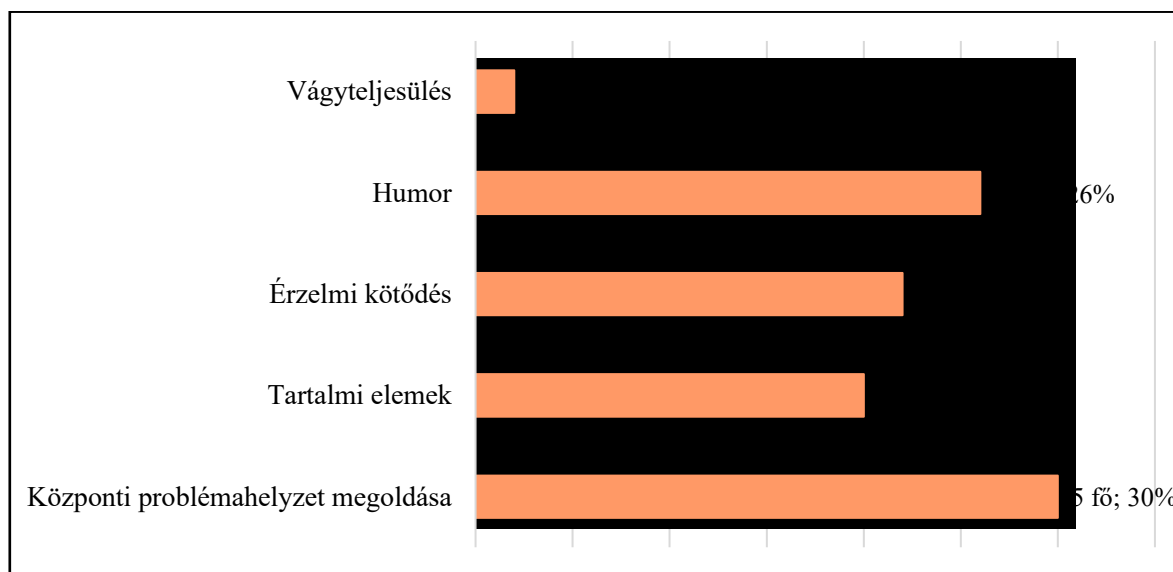
A kutatási minta jellemzése és a kutatás elemzési szempontjai

A vizsgálatban összesen 50 gyermek meserajzát elemeztem, öt különböző óvodai csoportból. A vizsgálatban csak nagycsoportos korúak vettek részt: 33 gyermek elmúlt 6 éves, 17 pedig a még nem töltötte be a 6. életévét. Minden kisgyerek rendezett családi háttérrel rendelkezett, képességeik pedig átlagosnak mondhatók. Huszonnyolc lány és 22 fiú rajzát vizsgáltam meg az előre kijelölt elemzési szempontok alapján:

- mesekép-választási motívumok
- azonosulások a meseszereplőkkel
- közös és egyéni megoldásmódok

A kutatás eredményeinek bemutatása*Meseképválasztási motívumok*

Először is arra voltam kíváncsi, hogy a gyerekek miért éppen az általuk lerajzolt képet ábrázolták. A kapott eredmények alapján, a visszatérő közös jellemzőket figyelembe véve, 5 kategóriát határoztam meg, amelyekbe besorolhattam a gyerekek válaszait (1. ábra).

1. ábra: A mesekép-választási motívumok előfordulási gyakorisága

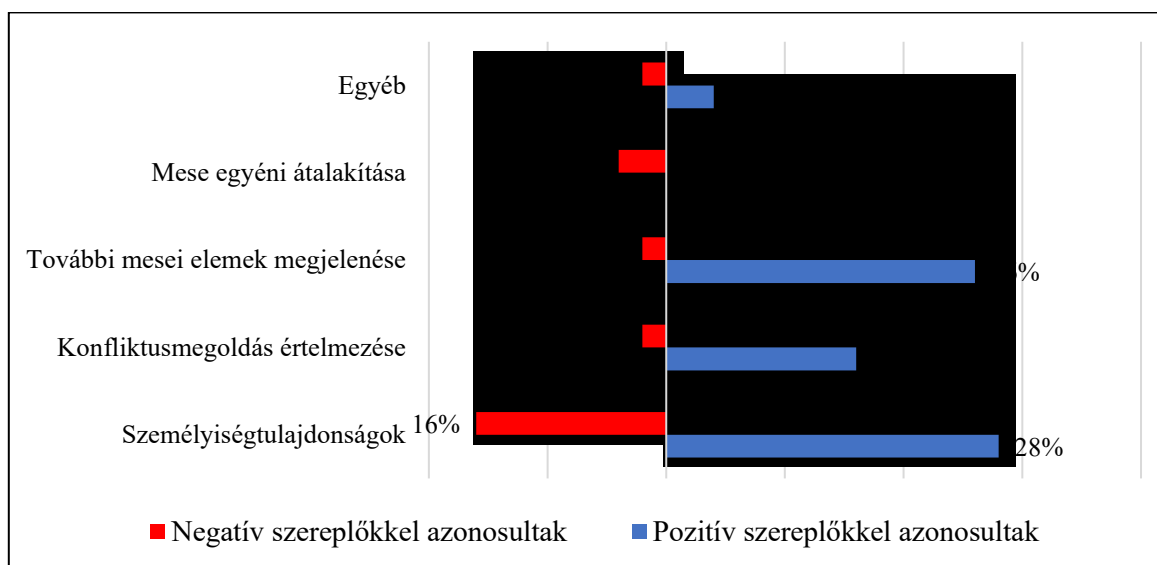
(Forrás: saját készítés)

A kisgyerekek 2%-a adott olyan választ, amelyik a vágyteljesülés kategóriájába tartozhat. Ebben a motívumcsoportba azok a megoldások kerültek be, amelyek a kisgyerekek vágyait, elképzelt tulajdonságait, képességeit jelenítették meg valamilyen formában. Például egy hatéves kisfiú A három kismalac és a farkas című meséből úgy rajzolta le a két kisebb malacot, mint akik éppen

futnak a téglaház felé. A rajz készítője is szeretett volna olyan gyors lenni – ezzel magyarázta választását.

Az óvodások 20%-a indokolta a képválasztást valamilyen mesei tartalom alapján: ami a mesék történetében előfordult és elnyerte a gyerekek tetszését, de nem volt fontos az aktuális, központi konfliktushelyzet megoldása szempontjából, például a nagymama szunyókálása a házban. Az érzelmi meghatározottság az óvodás korosztály általános jellemvonása. A választások indoklása azt mutatja, hogy a gyerekek 22%-a érzelmi ragaszkodás alapján döntött. Főként a mesehősök által képviselt erények jelentek meg a gyerekek válaszaiban. „*Kedves volt Piroska, amiért segített a nagymamának*” – magyarázta az egyik 6 éves kislány.

Az érzelmek mellett a humor is meghatározó volt a mesejelenet-preferenciában. Ezt a gyerekek 26%-a jelölte meg az elkészült rajzhoz kapcsolódó indoklásában. Érthető módon a kis kakas gyémánt félkrajcárja című népmesénél érvényesült a humor szempontja a leghatározottabban. A legtöbb rajzképválasztás indoka azonban a hallott mesék központi konfliktushelyzetére, illetve annak megoldására vonatkozott, ami a gyerekek 30%-ánál fordult elő. Ebbe a kategóriába tartoznak azok a jelenetválasztások, ahol a jó elnyeri jutalmát, a gonosz méltó büntetését, és a cselekményben keletkezett bonyodalom feloldásra kerül.

2. ábra: A szereplőkkel való azonosulás motívumainak százalékos megoszlása

(Forrás: saját készítés)

A meseszereplőkkel történő azonosulások

A második elemzési szempontot követve megvizsgáltam, hogy mi alapján szimpatizálnak a gyerekek a pozitív vagy negatív szereplőkkel (2. ábra). Több esetben is előfordult, hogy nem a történet főhősével, hanem a gonosz karakterrel azonosultak az óvodások. Így lehetséges, hogy a gyerekek 16%-a (8 fő) valamelyik negatív szereplő személyiségjegyét találta imponálónak,

például a farkas erős, fűrfangos, ravasz természetét vagy a török császár nevetésre ösztönző karakterét. A pozitív szereplők esetében 28%-ban (14 fő) említettek meg a gyerekek olyan megnyerő tulajdonságokat, mint például Piroska kedvessége, a kismalacok aranyossága vagy a paszulyra mászó fiú bátorsága. A negatív szereplők kapcsán a gyerekek 2%-a (1 fő), a pozitív szereplőket tekintve pedig 16%-a (8 fő) a konfliktusmegoldást nevezte meg az azonosulás okaként.

A további mesei elemek megjelenése főként a pozitív szereplőknél volt meghatározó, a gyerekek 26%-a (13 fő) ez alapján választott karaktert. Az arany tojást tojó tyúk és a puskával rendelkező vadász is ezért tetszett sokaknak. A negatív szereplőkkel történő azonosulás nyomán az óvodások csupán 2%-a (1 fő) választott további mesei elemet.

A kisgyerekek 4%-ánál (2 fő) olyan megoldások születtek, amelyek a mese egyéni átalakítására, képzeleti transzformálására utalnak. Ebbe a kategóriába a negatív szereplőkkel azonosulók tartoznak. Egyik gyermek például azért szeretett volna a farkassal azonosulni, mert a helyében kiúszott volna a patakából, ahová kővel teli hasa húzta le A kecskegidák című mesében. A pozitív karaktert választók 4%-a (2 fő), a negatívát preferálók 2%-a (1 fő) került az egyéb kategóriába. Ide mindkét esetben olyan válaszok tartoznak, amelyek esetében a gyermek vagy senkivel sem szeretne azonosulni, vagy szívesen lenne bárki a történetből.

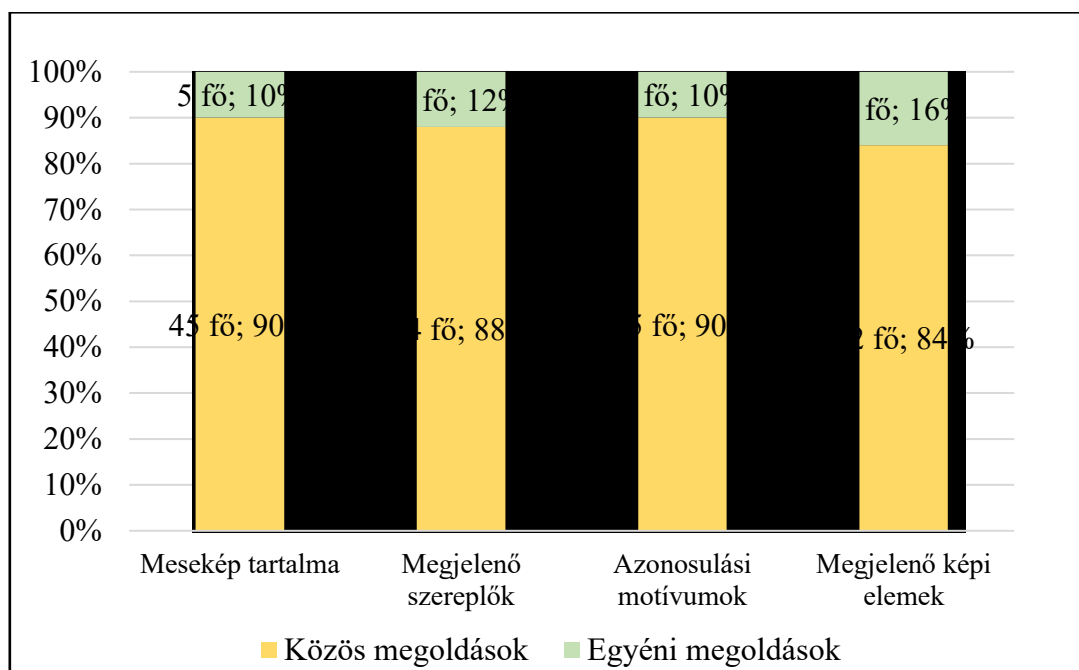
Közös és egyéni megoldások

A kutatás során kapott rajzokat és válaszokat összevetve kiderült: az óvodások gondolkodása sok esetben jelentős hasonlóságokat mutat, ami elsősorban a lelki működés sajátosságaiból ered, és megerősítik a mesék univerzális jelentőségét. A közös és egyéni megoldásokra vonatkozó statisztikai adatok összefoglaló rendszerezése a 3. ábrán látható.

A meseképek tartalmának kategóriáját tekintve pontosan 90%-ban volt azonos a gyerekek választása. Ide tartozik a központi konfliktushelyzet megoldásának vagy a mesei alaphelyzetnek az ábrázolása, amikor, például, a farkas a folyóba esik, vagy amikor a három kismalac a házát építi. Egyéni megoldások 10%-ban születtek, amelyek olyan jeleneteket ábrázolnak, mint a farkas, hasában a hét kecskegidával. Ide sorolható még két olyan rajz is, ami csak egy szereplőt jelenített meg: a török császárt és az arany tojást tojó tyúkot (a tojásával együtt). Egyszer jelent meg csupán A három kismalac és a farkas című meséből a szalmaházat romboló farkas is, de a gonosz sárkány házát (Az égig érő paszuly) is csak egyetlen kisgyermek rajzolta le.

A rajzképeken előforduló szereplők esetében 88%-ban egyezett a gyerekek által lerajzolt tartalom. A három kismalac és a farkas című meséről készült munkákban – például –mindany-

nyian lerajzolták a három malacot, és mindegyik esetben együtt láthatók a képeken. A válaszadók tizenkét százaléka azonban olyan karaktert is megjelenített, ami nem feltétlenül főszereplője a történetnek, hanem a gyerekek képzeleti működésének, személyes emlékeinek köszönhetően jelent meg. Így például Piroska anyukája, a kecskemama, aztán két esetben a szolgáló A kis kakas gyémánt félkrajcárja című meséből, valamint az arany tojást tojó tyúk is. Érdekes tény, hogy az anya személyének ábrázolása mindkét esetben kislányhoz köthető.

3. ábra: Közös és egyéni megoldások előfordulása

(Forrás: saját készítés)

Az azonosulási motívumok alakulását a 2. ábra részletezte, ahol szintén látható, hogy nagy arányban válaszoltak hasonlóan a gyerekek. Ebben a kategóriában is 90%-os volt az egyetértés a rajzok magyarázatát illetően, és csak 10%-ban született egyéni megoldás. Egyetértésre példa: a paszulyra mászó kisfiú bátorságának és a kecskegidák pozitív tulajdonságnak a kiemelése. Kevésbé gyakori a mese egyéni módon történő átalakítása. Ez két esetben fordult elő. Szintén ide kerültek a megadott kategóriák egyikébe sem sorolható egyéb válaszok is - például amikor a gyerekek kijelentették, hogy szívesen bújnának minden meseszereplő bőrébe, illetve hogy senkivel sem szeretnének azonosulni.

A meserajzokon megjelenő képi tartalmak 84%-ban mutattak azonosságot. Ebbe beletartoznak azok a motívumok, amelyek a rajzok díszítésére, színesítésére szolgálnak, például a szereplők háza, a fák, a virágok, a folyók. Egy-egy specifikus elem (pl. a méhkas A kiskakas gyémánt félkrajcárjából) is sokszor megjelent a meseképeken. Egyéni megoldások 16%-ban készültek, ezek között megtalálható a kút, a kemence vagy a kincseskamra motívuma is, de két

esetben feltűnik a Piroska és a farkas című meséből ismert vadász puskája. Mindkét fegyvert kisleány rajzolta le.

Az empirikus kutatás összegzése

Az empirikus kutatásom témája a meserajz-módszer gyakorlati alkalmazása volt. Arra voltam kíváncsi, hogy a gyermekek által készített rajzok és a kiegészítő magyarázatok milyen módon segíthetik majd elő, az óvodapedagógiai gyakorlat számára, ennek a személyiség megismerési eljárásnak az alkalmazását. Három fő elemzési szempontot jelöltem ki, és ezek mentén hasonlítottam össze a rajzokat.

A vizsgálatból kiderült, hogy a gyerekek a hallott mesékből legszívesebben azt a részletet ábrázolták, amin megjelent a történet központi konfliktusának feloldása (30%), vagy azt, amelynek a cselekményében megjelent a humor (26%). Mindez igazolja azt a tényt, miszerint a gyermeki alkotásban vitathatatlan szerepet játszanak a mesélés alatt átélt szubjektív élmények. Egyfajta mentális produkció, ami a rajzolással a papírra kerül, és nem pedig a realitás (Vajda, 2014). Egyúttal kiderült az is, hogy a megfelelő emocionális érettségi szinten álló nagycsoportosok képesek a történetben megjelenő konfliktusok leképezésére, értelmezésére (Bettelheim, 2018).

Az azonosulási motívumok vizsgálata során az eredményeket összevetve az óvodások 44%-a valamilyen személyiségtulajdonság miatt preferálta az általa megjelölt pozitív vagy negatív karaktert. Zsubrits Attila a következőképpen írja ezt le: „*A különféle mesealakokban pedig elfogadható formában ölthetnek testet a gyerekek saját élményei, olykor akár a félelmetesnek, ijesztőnek tűnő tapasztalataik is*” (Zsubrits, 2018. p. 78). Ezen tudatalatti élmények feltárása céljából lehet fontos a gyerekek által választott szereplők vizsgálata.

A közös és egyéni megoldások elemzésénél több szempont alapján hasonlítottam össze a gyerekek által készített rajzokat és a hozzájuk fűzött magyarázatokat. Ezek mentén jól látszik, hogy 84-90%-os arányban került a papírra valamilyen visszatérő elem vagy hangzott el azonos tartalmú válasz. Érdekes figyelmet szentelni az egyéni megoldásmódokra is, amelyben a kisgyerekek közötti különbségek jól érzékelhetők. Bár a közös megoldások aránya egyértelműen utal a klasszikus mesék univerzális szerepére, azért a pedagógusoknak nyitottnak kell lenniük a kreatív, eredeti, csak ritkábban előforduló újszerű megoldások elfogadására is.

Módszertani ajánlások a meserajz módszer alkalmazásához

Az óvodapedagógusok által is használható meserajz-módszer a mese fontosságát, a gyermekekre kifejtett, semmi mással nem helyettesíthető pozitív hatását hangsúlyozza. Az egyszerű

hétköznapiakban is alkalmazható meserajzelemzés egy gyakorlott pedagógus számára nem jelent teljesíthetetlen kihívást. Az alkalmazás során érdemes figyelni arra, hogy a mesék kiválasztásánál a klasszikus népmesei anyagból merítsünk. Ezek ugyanis harmonizálnak a gyermeki lélekkel, megjelenítenek olyan egzisztenciális dilemmákat, amikkel a kicsik naponta szembesülnek. Ugyanakkor megoldást is kínálnak ezek enyhítésére, a gyermekek által feldolgozható formában. A rajzok felvételére érdemes olyan alkalmat választani, amikor az óvodai napirendben egyébként is a mesélésé lenne a főszerep. Lényeges, hogy nyugodt, a gyerekek által megszokott körülmények között történjen a mesék elmondása, és fejből. Aztán a megnyugvás után a gyerekek az asztalokhoz ülhetnek, és indulhat az alkotás az előre odakészített, szabadon kiválasztható rajzeszközökkel. A rajzolási feladatot mindig világosan kell megfogalmazni: *„Képzeld el azt a képet a meséből, amelyik a legfontosabb volt számodra, amelyik a legjobban tetszett, és azt a képet, kérlek, most rajzold le!”*

Érdemes figyelni arra is, hogy a gyerekek ne lássák egymás munkáját, hogy ne a másolás hozza meg a végeredményt. Tapasztalataim szerint több óvoda meg van győződve arról, hogy ő „nem tud” az elvárásnak megfelelő rajzot készíteni, ezt azonban nem szabad annyiban hagyni. Szükség van a bátorításra, de a pedagógus nem mondhatja meg, hogy mit rajzoljon a gyermek! A rajzok elkészítése után következik a kötetlen beszélgetés, amit érdemes egyesével véghez vinni. Ehhez segítséget nyújthatnak a tanulmány elején bemutatott explorációs kérdések, de egyéb kérdések is felhasználhatók. Fontos azonban, hogy mindvégig figyelembe kell venni a gyerekek válaszait.

A meseképek elemzésénél többféle szempont alapján lehet vizsgálni a rajzokat. A kutatásomban említett elemzési szempontok során érdemes hangsúlyt fektetni a pontosságra, a kapott feleletek megfelelő kategóriákba történő besorolására, amelyeket akár összesítő táblázatokban is rendszerezhetünk.

Összességében elmondható, hogy a tanulmányban részletesen bemutatott meserajz-módszer hozzájárulhat ahhoz, hogy az óvodapedagógus egyrészt közvetlenül érezhesse a mese lélektani hatásának jelentőségét, másrészt hogy további ismereteket gyűjtsön a gyerekek belső, személyes élményeiről, képzeleti világáról, a gyermeki gondolkodás sajátosságairól.

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom Zsubrits Attila témavezetőnek a kutatáshoz nyújtott segítségével, és a három óvoda pedagógusainak és gyermekeinek az együttműködésért.

BIBLIOGRÁFIA

- Balassa, Anna (szerk.) (1999). *Icinke-picinke. Népmesék óvodásoknak*. Bp: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó
- Bettelheim, Bruno (2018). *A mese bővölete és a bontakozó gyermeki lélek* (ford. Bp: Corvina Kiadó
- Kádár, Annamária (2012). *Mesepszichológia. Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban*. Bp: Kulcslyuk Kiadó
- Kósáné Ormai, Veronika (2001). *A mi óvodánk. Nevelépszichológiai módszerek az óvodában*. Bp: Okker Kiadó
- Nagy, B. – Szele, A. – Kenyhercz, F. (2018). *A child's world*. Debrecen: Didakt Kft.
- Tóth, Béla (1967). A meserajz-módszer. Az irodalmi érdeklődés vizsgálata a gyermek rajzi tevékenysége útján. In: *Magyar Pedagógia*, 67. évf. 2–3. sz. pp. 255–269.
- Vajda, Zsuzsanna (2014). *A gyermek pszichológiai fejlődése*. Bp: Saxum Kiadó
- Zsubrits, Attila (2018). *Neveléslélektan óvodapedagógia szakos hallgatóknak*. (Moodle, uni-sopron.hu).
- Zsubrits, Attila (2019). Az igaz út keresése. A szülőktől történő elválás élményének vizsgálata meseképek elemzésével eltérő családi háttérrel rendelkező gyerekek körében. 1. rész. *Óvodai Nevelés*, 72: évf. 10. sz. pp. 14–17.

VIVIEN UNGER

POSSIBILITIES OF THE APPLICATION OF FAIRY TALE DRAWING PERSONALITY ANALYSIS METHOD
IN KINDERGARTEN PEDAGOGICAL PRACTICE

The aim of this study is to determine the application of the fairy tale drawing method to kindergarten pedagogical practice. First, the research emphasizes the special role of fairy tales, listening to stories in early childhood and their important part in personal development. The analysis from the point of view of pedagogical psychology, on the one hand, summarises basic theoretical knowledge and, on the other hand, presents an independent empirical research. Based on the systematic results, it is possible to determine the methodological recommendations that can ensure the efficiency of the implementation of the fairy tale personality cognition process in the field of raising children.

